

”SIKKERHETSKLARERING AV SITTELEIKEPLASSER”

Avskaff sitteleikeplassene og la oppstyret omkring innføringen av Forskrift om sikkerhet ved leikeplassutstyr åpne øynene våre for at våre barn trenger et stimulerende miljø! Vi har i dag kunnskap nok til å se for oss en ny framtid for barn og unges spontane bevegelsesutfoldelse gjennom ekte leik og spontanidrett, men det krever at vi ser det meningsløse i måten vi forstår leik og leikeplass på i dag. Det er i tillegg en politisk vilje til å bevilge penger til en nye typer arenaer; spontanarenaer i nærmiljø, ved skoler og barnehager.

Sittelleikeplassene skal nå sikkerhetsklareres. Det koster millioner av kroner. ”Arendal fjerner lekeredskaper på 128 av 130 leikeplasser,” står det å lese i Aftenposten 6.februar 99. Standardutstyret som går igjen ved kommunale leikemiljøer, ved barnehager og skoler, er i hovedsak forskjellige varianter av husker, sklier og vipper. I tillegg kommer ”lekehus- og klatrestativ,” en kategori som gir inntrykk av at alle gode virkninger av leik kan trenges sammen i en kompakt struktur. Det klart vanligste utstyret er huskene. Etter de nye kravene om sikkerhetssoner, vil det på en kvartalleikeplass, 100m² for en enhet på 50 familier, kun være plass til 3 husker! Stort arealforbruk og ekstremt lav leikefunksjon gjør at oppsett av husker frarådes.

Sammen med sklier og vipper, er huskene spesialinnretninger til å sitte på. Time etter time, dag etter dag, måned etter måned, år etter år dingler barna att og fram, opp og ned eller de går opp ei trapp for å skli på baken ned på ei blank stålplate med eller uten bølge. I tillegg kan de sitte i ei kasse med sand. I barnehagen kan de i tillegg sitte på trehjulssyklar. Tiden går og snart er barndommen over.

Flere profesjonsgrupper har i dag en begrunnet uro over barndommens mangel på utfordringer. Nyere kunnskap viser at samordningen av sanseintrykk som styrer mangfoldet av bevegelser, er av grunnleggende betydning for barns helhetlige utvikling. Hjernen er selve styremaskinen, og er skapt for utfordringer. Det som skjer i, for eksempel grovmotorisk leik, er et resultat av samordning av en sammenhengende strøm av informasjon fra et stort antall av spesialiserte sanseorgan. Denne stadige samordningen utvikler hjernen. Informasjonsbearbeiding er selve grunnlagsnæringen for hjerneutviklingen. I vårt mekaniserte samfunn, er denne grunnlagsnæringen mangelvare. Barn sulteføres på utfordringer. Det er mange tegn i tiden - rotløshet, mobbing, hærverk, kriminalitet - som gjør at barndommen, på en helt annen måte enn til nå, må komme på dagsorden. Nå gjelder det å samle alle gode krefter til beste for barn og unge!

Hva skal vi forstå med et stimulerende miljø? Svaret bygger på to sentrale forhold ved mennesket. Det er et sosialt vesen, og har den mest allsidige bevegelsesatferd av alle levende skapninger. Gjennom barndommen skjer en rivende utvikling. Hjernen som styrer og utvikles naturlig gjennom sosial-motorisk atferd, er det mest kompliserte av kjente fenomen i vårt univers. Den inneholder etter nyere anslag, 100 milliarder nerveceller som hver har mellom 30.000 og 40.000 kontakter med andre nerveceller. Som følge av en millioner av år lang evolusjon, ligger grunnmotorikken i sentralnervesystemet som muligheter som venter på å bli tatt i bruk. Det skjer i barneåra gjennom den genuine, ekte leiken. Grunnleggende bevegelser blir derfor også kalt leikmotorikk. Utviklingen av hjernen gjennom utvikling av leikmotorikken skjer med stor energibruk, i miljøer hvor det stilles stigende krav til mangfoldet av bevegelser. Samtidig må miljøet stimulere barna til samhandling slik vi finner det i jungelleik, balleiker, strikkhopp, sisten, Skileik med mer. Samvær gjennom samhandling er hoveddrivkraften i den genuine leiken. **Et stimulerende miljø vil derfor være et miljø som utfordrer allsidigheten vår, de grunnleggende bevegelsene. Videre må miljøet stimulere til samhandling, og tilfredsstill barnas behov for å utvikle sin mestringssevne.**

I dette sosial-motoriske perspektivet framstår sitteleikeklassene som reine parodier. De er tegn på et grunnsyn på barns utvikling som har sporet helt av. Den rådende oppfatning synes nemlig å være at bakenden er vårt viktigste "sansorgan." En av følgene er at barn har så dårlig bevegelsesutvikling når de begynner på skolen, at den nye skolereformen, L-97, har innført et eget emne, sansemotorikk. Emnet skal hjelpe understimulerte barn opp på et bevegelsesmessig normalt funksjonsnivå! Sitteleikeplasser, og at disse er blitt standard i Norge, må her ta sin del av skylden. Bevegelsene er enkle og monotone, og den grovmotoriske samhandlingen ligger på et lavmål.

Kravet til et utviklende leikemiljø er at de må gi muligheter som samsvarer med at vi er det mest allsidige av alle vesener på jorden. I miljø preget av stimulerende mangfold stimuleres sansemotorikken. Informasjonen fra likevektssansen samordnes med store mengder informasjon fra sanser i muskler, ledd, hud og sist men ikke minst, fra synssansen. De tradisjonelle leikeplassene er i dette perspektivet, en avledning, og et misbruk av utviklingsdrivende krefter. *Vi sitter oss ikke til allsidighet, og vi sitter oss ikke til å bli velfungerende sosiale vesener.*

Funksjonsverdien ved leikemiljøene må derfor på dagsorden. Den pågående prosessen med ekstrem fokus på sikkerhet, har totalt overskygget funksjonsaspektet. I stedet sementeres den tradisjonelle oppfatningen av leikeplassutstyr. En tiltalende brosjyre fra Produkt- og Elektrisitetsilsynet (PE), er et beklagelig eksempel på det. Brosjyren framstår for meg som en skandaløs markedsføring av kostbart, lavtfungerende, leikeplassutstyr fra navngitte produsenter og leverandører. For kommunene skal det nå bli enda lettere. De kan fortsette å bruke kataloger som planleggingsgrunnlag, men nå med varer som skal være merket som sikkerhetsgodkjente. Situasjonen gjøres ytterligere enkel ved at det er representanter for leikeredskapsbransjen som flittig blir brukt som kontrollører! Offentlige midler brukes av PE, til å befeste at glamorøse kataloger med et stort utvalg av "leikeredskap," også for fremtiden skal tjene som planleggingsgrunnlag for lek. Kan den ansvarlige for sikkerhetsforskriften, Barne- og familiedepartementet være bekjent av å være utstyrproducentenes forlengede arm?

St.meld. nr. 41 (1991-92) *Om idretten* og St.meld. nr. 37 (1992-93) *Utfordringer i helsefremmende og forebyggende arbeid* viser at politikerne har sett skadevirkningene av utfordringsfattige miljøer i boligområder, ved skoler og barnehager. Stopp derfor missbruken av offentlige penger til opprusting av tradisjonelle leikemiljøer.

Skolen og idretten, sammen med foreldrene, har et felles ansvar for barns helhetlige utvikling gjennom sosial - motorisk virksomhet. Sammen har de de beste muligheter for å stake ut veien mot en ny framtid for aktivitetshungrige barn og unge. Denne fremtiden ligger i å satse på et mangfold av arenaer for ekte lek og spontanidrett.

Asbjørn Flemmen
førsteamanuensis, Høgskulen i Volda
Tlf.: 70075278
Fax: 70075251
E-post: Asbjorn.Flemmen@hivolda.no